

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»**

**ОЦІНЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Київ 2021

УДК 504.03. – 44.3
ББК У28

Оцінювання екосистемних активів територіальних громад : монографія / Ільїна М.В., Колмакова В.М., Веклич О.О. та ін. Київ : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2021. 288 с. (електронне видання).

ISBN 978-966-02-9791-3

Обґрунтовано наукові засади дослідження екосистемних активів як природно-ресурсної характеристики територіальних громад. Розроблено методологічні підходи та здійснено комплексне оцінювання екосистемного активу на основі визначення вартості послуг екосистем, пов'язаних із природоохоронними територіями, водними, ґрунтовими ресурсами. На прикладі окремих територіальних громад надано оцінку вартості асиміляційних і киснепродукуючих послуг лісових екосистем. Представлено результати оцінювання впливу звалищ твердих побутових відходів на стан екосистем, їх забезпечуючі, регулюючі і підтримуючі функції. Сформовано алгоритм впровадження методів оцінювання екосистемного активу в систему управління природними ресурсами на місцевому рівні; надано відповідні науково-практичні рекомендації.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, представників органів влади та громадськості, які цікавляться екосистемним оцінюванням природно-ресурсного потенціалу територій та питаннями їх сталого розвитку.

Автори: М.В. Ільїна, В.М. Колмакова, О.О. Веклич, О.М. Кобзар, І.В. Патока, О.М. Сухіна, В.С. Яшкіна.

*Рекомендовано до друку вченою радою Державної установи
«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України»
(протокол № 10 від 24 листопада 2021 року)*

Рецензенти:

Головний науковий співробітник відділу обліку та оподаткування Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки», доктор економічних наук, професор, академік НААН України **В.М. Жук**.

Професор кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету, доктор економічних наук, доцент **В.В. Химинець**.

Завідувач відділу методології сталого розвитку ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», д.е.н., проф. **І.К. Бистряков**.

ISBN 978-966-02-9791-3

© Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2021

З М І С Т

Передмова

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

- 1.1. Концептуальні основи дослідження екосистемних активів
- 1.2. Змістовні ознаки екосистемних активів територіальних громад
- 1.3. Екосистемні активи, пов'язані з водними ресурсами, та їх значення для розвитку територіальних громад
- 1.4. Екосистемні активи та послуги природоохоронних територій
- 1.5. Вплив звалищ твердих побутових відходів на стан екосистемних активів

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ ТА ПОСЛУГ

- 2.1. Основні методи оцінки екосистемних послуг
- 2.1.1. *Оцінювання екосистемних послуг, пов'язаних з водними ресурсами*
- 2.1.2. *Оцінювання екосистемних послуг природоохоронних територій громад*
- 2.1.3. *Оцінювання екосистемних послуг за умов негативного впливу твердих побутових відходів*
- 2.2. Рамковий концепт оцінювання екосистемних активів територіальних громад
- 2.2.1. *Концептуальна модель оцінювання екосистемних активів*
- 2.2.2. *Основні підходи до оцінки місцевих екосистемних активів, пов'язаних з водними ресурсами*
- 2.2.3. *Засади оцінювання екосистемних активів природоохоронних територій*
- 2.2.4. *Особливості оцінки екосистемних активів, що зазнають впливу звалищ твердих побутових відходів ...*
- 2.3. Особливості надання екосистемних послуг з регулювання клімату
- 2.4. Алгоритм впровадження методів оцінювання екосистемних послуг у систему управління природними ресурсами

РОЗДІЛ 3. КОМПЛЕКСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ ТЕРИТОРІЙ ГРОМАД (НА ПРИКЛАДІ БЛАГОДАТНЕНСЬКОЇ ТГ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

- 3.1. Оцінка внеску ґрунтів у загальну вартість екосистемного активу.....
- 3.2. Оцінка місцевих екосистемних активів, пов'язаних з водними ресурсами
- 3.3. Комплексне оцінювання екосистемного активу природоохоронної території громади
- 3.4. Загальна монетарна оцінка екосистемного активу територіальної громади

РОЗДІЛ 4. ВАРТІСНЕ ОЦІНЮВАННЯ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ (КАПІТАЛУ), ЯКІ НАДАЮТЬ АСИМІЛЯЦІЙНІ ТА КИСНЕПРОДУКУЮЧІ ПОСЛУГИ

- 4.1. Методологія оцінювання екосистемних активів, які надають асиміляційні та киснепродукуючі послуги
- 4.2. Визначення вартості екосистемних активів (капіталу), які надають асиміляційні послуги, на прикладі окремих територіальних громад
- 4.3. Вартісна оцінка лісових екосистемних активів (капіталу) місцевого значення, які надають киснепродукуючі послуги ...

РОЗДІЛ 5. ПРИКЛАДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕКОСИСТЕМНИХ АКТИВІВ ТЕРИТОРІЙ ГРОМАД В УМОВАХ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ ЗВАЛИЩ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ (ТПВ) ...

- 5.1. Обґрунтування вибору об'єктів дослідження (стихійних звалищ ТПВ)
- 5.2. Оцінка впливу звалищ твердих побутових відходів на забезпечуючі послуги екосистем
- 5.3. Оцінка впливу звалищ ТПВ на регулюючі та підтримуючі послуги екосистем
- 5.4. Заходи щодо підвищення ефективності використання екосистемних активів в умовах негативного впливу сміттєзвалищ

Післямова

Список використаних джерел

Додатки

П Е Р Е Д М О В А

Екосистема як середовище існування живих організмів, що завдяки біологічним відносинам та регулярній взаємодії впливають одне на одного, підтримуючи динамічну рівновагу і здатність адаптуватися до змін, є структурною складовою навколишнього середовища та ключовим об'єктом управління природокористуванням на локальному рівні. Екосистемний підхід до природокористування передбачає врахування при плануванні і здійсненні господарської діяльності складних біологічних відносин всередині екосистеми, усвідомлення спроможності цих відносин позитивно впливати на стан, продуктивність екосистеми і виконання нею важливих екологічних та економічних функцій.

Екосистемний актив територіальних громад є однією з найважливіших характеристик їх природно-ресурсного потенціалу. Комплексне оцінювання такого активу на основі удосконалених та адаптованих до поточних умов методів є передумовою забезпечення його сталого використання та впровадження екосистемного підходу у практику управління на місцевому рівні. У представленому виданні таке оцінювання здійснено на основі визначення поточної вартості окремих послуг екосистем з урахуванням можливих негативних впливів на їх стан та функції. Результати оцінювання екосистемних активів територіальних громад доцільно враховувати під час розробки стратегій їх соціально-економічного розвитку, планування надходжень до місцевих бюджетів, а також реалізації заходів, спрямованих на збереження навколишнього природного середовища.

Автори видання: Ільїна М.В. (передмова; підрозділи 1.1, 2.4; післямова), Колмакова В.М. (підрозділи 1.3, 3.2, 3.4; пункти 2.1.1, 2.2.2), Веклич О.О. (підрозділи 1.2, 3.1, 3.4; пункт 2.2.1), Кобзар О.М. (підрозділ 1.5; пункти 2.1.3, 2.2.4; розділ 5), Патока І.В. (підрозділи 1.4, 3.3, 3.4; пункти 2.1.2, 2.2.3), Сухіна О.М. (розділ 4), Яшкіна В.С. (підрозділ 2.3).